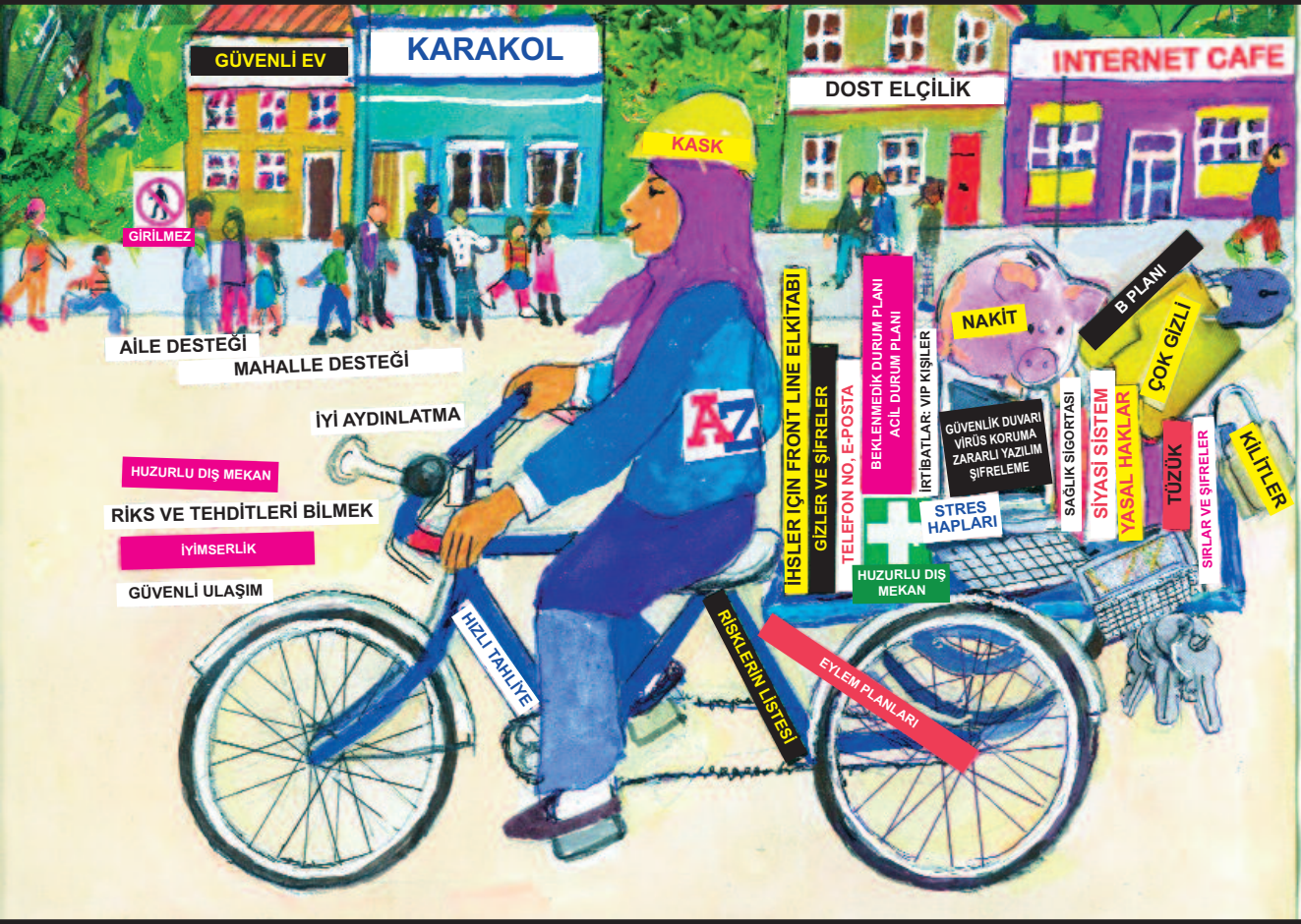

GÜVENLİK EL KİTABI:

RİSK ALTINDAKİ İNSAN HAKLARI SAVUNUCULARI İÇİN PRATİK ADIMLAR

EK 9

Kontrol listesi: Yakalama / Gözaltı / Kaçırma / Rehin Alma

Bu kontrol listesi güvenlik için bir şablon olma amacıyla hazırlanmamıştır. Temel belirleyici faktör size özgü şartlardır (bağlam). Bu listeyi kişiselleştirmek için karşınızdaki riskleri ve tehditleri ve zayıf yönlerinizi dikkate alın.

Yakalama veya gözaltı (yetkililer tarafından) ile kaçırılma ve rehin alınma (yetkililer veya diğer gruplar tarafından) birbirinden farklı riskler olsa da ortak bazı unsurlara sahipler. O yüzden bu riskleri birlikte ele almakta fayda var.

Uyarı: Bu kontrol listesinde gözaltıyla ilgili maddeler yakalama ile ilgili unsurları da kapsıyor. Kaçırılma ve rehin alınma benzer durumlar gibi olsa da, rehin almada bir fidye veya farklı bir talep söz konusu.

Yakalama / Gözaltı

1. Eğer polisler tarafından yakalanma riski altındaysanız, mümkünse daha önceden bir avukat ayarlayın (aşağıda avukatların müvekkilleriyle görüşme haklarının güvence altında olmadığı ülkelerde yaşayan İHS'lerden bazı stratejiler bulabilirsiniz)
2. Avukatınızın telefon numarasını ezberleyin - cep telefonunuza el konabilir ama yine de telefon etme hakkınız olabilir veya bir fırsat doğabilir.
3. Haklarınızı bilin (telefon etme hakkı, ailenizin bilgilendirilmesi vb) ve bunları kesin bir dille ve ısrarla talep edin
4. Yasaları bilin - örneğin soruları yanıtlarken ortamda bir tanığın bulunması şartı; şüphelinin kendi aleyhine kullanılabilecek hiçbir şey söylememe hakkı gibi)
5. Sizi gözaltına alanlara tam olarak neden alındığınızı sorun. (Eğer bilmiyorsanız) nerede olduğunuzu sorun
6. Avukatınız olmadan hiçbir soruya cevap vermeyin
7. İhtiyaç duyabileceğiniz ilaçları sürekli yanınızda bulundurun
8. Alındığınızda, mümkünse, bir meslektaşınızın size eşlik etmesini sağlamaya çalışın
9. Gün içinde belli saatlerde aramadığınızda sizi bulmak için yapılması gerekenleri yerine getirecek ve nerede gözaltında tutulabileceğinizi bilecek bir güvenlik irtibatınız olsun
10. Yakalamaya direnmeyin-saldırıya uğrayabilir ve daha ağır bir suçlamayla karşı karşıya kalabilirsiniz

Avukatla görüşmelerine izin verilmeyen ülkelerden İHS'lerin kullandığı bazı stratejiler:

"Twitter ve Facebook'tan mesaj attım ve 50 kişi polis karakolunun önüne geldi - polis beni gizlice alkoymak istiyordu, bu olmayınca gitmeme izin verdiler." İHS, Asya

"Onlara 'Kendimi kötü hissediyorum, hiçbir şey hatırlayamıyorum' dedim"

İHS, Orta Doğu

"Her şeyi inkar ediyorum - bir kez bir şeyi kabul edersem daha fazla bilgi almak için kötü muamele edeceklerini düşünüyorum" İHS, Afrika

"Polisin geldiğini görünce basından bir arkadaşı aradım, o da benim gözaltına alındığımı duyurdu; daha sonra serbest bırakıldım." İHS, Asya

Kaçırma / Rehin Alma

Burada en önemli şey ortam / bağlam. Bir kaçırılma/rehin alınma riski olup olmadığını, kimin böylesi bir risk altında olabileceğini, kaçırılanların tutum ve davranışları ve bölgenizdeki rehin alma olaylarının nasıl çözümlendiğini önceden bilmeniz gerekir.

Kaçırılma / rehin alınmadan korunma stratejileriniz arasında şunlar olmalıdır:

1. Risk arttığında bu konuda sizi uyarabilecek yerel irtibatlar geliştirin
2. Sizi koruyabilecek, söz sahibi yerel irtibatlar geliştirin (kaçırıldığınız takdirde onların isimlerini kullanabilirsiniz, rehin alanlarla arabuluculuk yapması için çağrılabilirler)
3. Her zaman yerel irtibatların tavsiyelerine uygun hareket edin
4. Her zaman içinde bulunduğunuz durum hakkında uyanık olun:

- eğer kaçırılacaksanız, muhtemelen bu gerçekleşmeden önce, kaçırılacak olanlar sizi takip etmişlerdir. Nerede çalıştığınızı ve oturduğunuzu biliyorlar ve sizi izliyorlardır - her tür takiple ilgili ipuçlarına karşı uyanık olun (ayrıca bkz Ek 11 - Kontrol listesi - Takip)
 - eğer zaten takip ediliyorsanız, kaçırılmayı planladıklarınızı anlamanın bir yolu, takibin daha açıktan yapılması ya da daha fazla kişi tarafından takip edilmeniz olabilir.
 - eğer komşularınızla (hem evde hem işyerinde) ilişkileriniz iyiyse şüpheli bir durum olduğunda sizi uyabilirler
 - boş pazar yerleri, ıssız yollar vs. silahlı grupların bölgede faal olduğunun bir işareti olabilir
5. Seyahat planlarınızı yalnızca güvenilir irtibatlarınız bilmeli. Rutinlerden kaçın
 6. Mümkün olduğunca kalabalığa karşı - bunun için en güvenli ulaşımın hangisi olduğunu ve dikkat çekmemek için nasıl giyinmeniz gerektiğini planlayın
 7. Günün belirli bir saatinde arayıp haber vermediğinizde sizi bulmak için harekete geçecek bir güvenlik irtibatınız olsun
 8. Riskin arttığı durumlarda tek başınıza kalmamak için tedbir alın.

Kaçırıldığınızda / rehin alındığınızda ne yapmalı

1. Sakin ve sessiz olun* (kaçırılanlar gergin ve deneyimsiz olabilir - davranışlarınızla şiddet kullanmalarını tetikleyebilirsiniz). Bağırmak veya direnmek bir işe yaramaz - bu taktiklerin kurtulmanıza yarayacağını düşünmek için makul bir sebebiniz varsa yapın.
2. Kaçmaya kalkışmayın - ancak öldürüleceğinizden kesinlikle emin değilseniz, bu yolu deneyin. Eğer karşılık verebiliyorsanız, saldırgana en fazla zararı verecek şekilde saldırın (gözüne parmak sokmak ya da kasıklarını tekmelemek gibi) böylece peşinizden koşmasını zorlaştırmış olursunuz.
3. Gerginliğin yüksek olduğu anlar başta olmak üzere, göz teması konusunda dikkatli olun: gözler korkuyu, öfkeyi veya aşağılamayı yansıtır ve fark edilirse şiddeti tetikleyebilir. Yüzünüz sizi alıkoyanlara dönük olsun (yüzü size dönük birine zarar vermek daha zordur) ama göz temasından kaçın.
4. Eğer bir grup halindeyseniz, gruptan ayrı düşmemeye çalışın.
5. Eğer kurtarma operasyonu yapılıyor ve bu esnada zor kullanılıyorsa yere yatın, sizi koruyacak bir yer bulun ve ellerinizi başınızın üzerinde tutun.

* Derin nefes tekniklerini kullanabilirsiniz: dörde kadar sayarak karnızdan nefes alın, dörde kadar sayıp verin ve/veya bir dua, mantra veya telkini tekrarlayın

Rehin tutulduğunuz sürede hayatta kalma - rehin alanlarla ilişkiler

1. Kaçırılanların saygısını kazanmaya ve dostane bir ilişki kurmaya çalışın
2. İhtilafı konulardan söz etmekten kaçın; en iyi konu aile ve çocuklardır
3. Esaret altındaymışsınız gibi hissettirmeden emirlere uyun
4. Sizi tutanları şaşırtmaktan, tehdit veya tedirgin etmekten kaçın; onlar aleyhinde ifade vereceğinizi ima etmeyin.
5. Sizi kaçırılanlara tavsiyelerde bulunmak konusunda dikkatli olun - önerdiğiniz bir şeyle ilgili terslik olması halinde sizi sorumlu tutabilirler.
6. Eğer birkaç kişi birden kaçırıldıysanız, kaçırılanlarla konuşması için aranızda birini sözcü belirleyin. Bu ortak bir cephe oluşturmanızı ve kaçırılanların sizi birbirine düşürmelerini önler.
7. Size verdikleri tüm bilgilere şüpheyle yaklaşın
8. Kurumunuzu arayarak kaçırıldığınızı söylemek için izin isteyin. İzin istemeden arama yapmayın.
9. Radyo, telefon veya videoya konuşmanızı isterlerse yalnızca istedikleri veya söylemenize izin verdikleri şeyleri söyleyin ve sizi zorlasalar bile pazarlık yapmayı reddedin.
10. Sizi kaçırılanların davasına karşı sempati geliştirebilirsiniz ama unutmayın, bu sizi kaçırılmalarını meşru kılmaz.

Rehinlik sürecinde kayatta kalma - fiziksel ve zihinsel sağlık

1. Derin bir şok ve/veya depresif hissetmek normaldir
2. Uzun bir süre alıkonabileceğinizi kabullenin. Günleri takip etmeye çalışın.
3. Sizi kaçırılanlara ihtiyacınız olan her türlü sağlık gereksiniminden söz edin.
4. Sağlığınıza dikkat edin - (verilen yemek korkunç olsa bile) yemeğinizi yiyin, bir egzersiz ve

5. dua/meditasyon rutini geliştirin
Zihninizi meşgul edin. Eğer kitap veya okunacak başka bir şey yoksa dua edin, meditasyon yapın, sevdiğiniz kitap ve filmleri hatırlayın, beste yapın, gelecek planları yapın - tüm bunlar moralinizi yüksek tutar.
6. Çevrenizi temiz ve tertipli tutun. İhtiyacınız olan banyo, temizlik ve tuvalet süre ve malzemelerini talep edin.
7. Değişikliklere zihinsel olarak hazırlıklı olun: yer, gardiyan değişikliği veya diğerlerinden ayrılma gibi.
8. Size aşığılayıcı veya korkutacak biçimde davranabilirler. Canınızın yakılmasından ve ölümden korkmak normal tepkilerdir - umudunuzu kaybetmeyin.
9. Kurumunuzun bir Kriz Yönetimi planı olduğunu ve serbest bırakılmanız için ellerinden geleni yaptıklarını aklınızdan çıkarmayın.

Serbest Bırakma

1. Kaçırılanlar için en gergin zamanlar ilk kaçırma anı ile serbest bırakma anıdır. Sakin olun ve emirlere harfiyen uyun ama aynı zamanda:
2. Tetikte olun - hızla koşmanız gerekebilir.
3. Gecikmelere ve hayal kırıklıklarına karşı hazırlıklı olun
4. Serbest bırakılmanız için süren pazarlıklara müdahale etmeyin
5. Kaçırılanlar sizinle kıyafetlerini değiştirmek isterse buna izin vermemeye çalışın: onlardan biri sanılarak saldırıya uğrayabilirsiniz.
6. Eğer kurtarma operasyonu yapılıyor ve bu esnada zor kullanılıyorsa yere yatın, sizi koruyacak bir yer bulun ve ellerinizi başınızın üzerinde tutun.

Kaçırılma/Rehin Alınma Durumları için Acil Durum Planı

Eğer kaçırılma / rehin alınma gibi bir tehdit söz konusuysa, tüm kurumlar üyelerinden birinin kaçırılması halinde uygulayacakları bir acil durum planı hazırlamalıdır. Planda şunlar yer alabilir:

1. Kaçırılabilirliğini/rehin alınabileceğini düşünen herkesin, bu durumda kimin aranacağını ve bu kişinin telefon numarasını bilmesi ve bu numarayı ezberlemesi gerekir.
2. Kurum daha önceden görev tanımı yapılmış bir kriz komitesi oluşturur. Görevler arasında şunlar yer alabilir:
 - kaçırılmanın nasıl gerçekleştiği, olaya kaşanların isimleri ve diğer detayları, tarih, saat, yer gibi detayların tanımlanması
 - kişinin nerede ve kimler tarafından alıkonduğunun mümkün olduğunca tespit edilmesi (mümkünse bağımsız yollarla doğrulama yapılarak)
 - rehin alanların sizinle irtibata geçmeleri halinde, onlarla konuşmaya yetkili olan kişinin belirlenmesi (telefon görüşmelerini kaydedebilmek için bir kayıt cihazını hazır bulundurun)
 - pazarlıkta size yardımcı olabilecek nüfuzlu kişilerle ilişki geliştirin
 - gerekli olduğu durumlarda resmi yetkililerle görüşmek - kim ve nasıl
 - aileyle iletişime geçmek ve destek olmak
 - uygunsa yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası insan hakları gruplarıyla ilişkiye geçmek
 - basın sözcüsü - kaçırılma olayı medyaya sızarsa, bu durum dikkatli bir medya stratejisiyle kontrol altına alınmalı
 - kişi serbest bırakıldığında/eve döndüğünde uygulanacak bir destek planının geliştirilmesi (tıbbi tedavi ihtiyacı, onarıcı izin, terapi ve benzeri hizmetler) bu, doğrudan kişiyle veya ailesiyle konuşularak yapılmalı
 - uygunsa, diğer çalışanları da sürekli bilgilendirmek
 - etkilenen iş arkadaşlarına da gereken psiko-sosyal desteği sunmak
3. Kriz sonrası: Bir bilgi aktarımı ve değerlendirme yapılarak kaçırılmanın önlenmesi için atılan adımların yeterli olup olmadığının ve kurumun bu durum karşısındaki tepkisini nasıl geliştirebileceğinin tartışılması.